

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 : การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตรา 24 (2) : การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคำนึงการดังต่อไปนี้คือ ให้จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งมีความสามารถในการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานงานความร่วมมือกับบิดามารดา และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546) นอกจากนั้นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จุดหมายการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิด

การเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการ ประเภทต่าง ๆ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือ กับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การประเมินสถานการณ์พัฒนาคนและสังคมไทยพบว่า คนไทยยังขาดความเข้มแข็งใน ด้านความรู้และทักษะพื้นฐานในด้านการทำงาน ด้านการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ และ พบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ยังขาดระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะพื้นฐานที่นำไปสู่การคิด เป็น ทำเป็นเพียงร้อยละ 60 ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่นำไปสู่ การคิดเป็นทำเป็นที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาไทยที่มี การสั่งสม สืบทอด และรักษาไว้อย่างรู้คุณค่า มีปราชญ์และผู้รู้กระจายอยู่ทั่วประเทศ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ และพัฒนาเพื่อให้เกิดการถ่ายทอด สืบค้น ถอดความรู้ รวบรวม พัฒนา และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคนให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับ การเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาคนให้มีความรอบรู้คู่กับ การเสริมสร้างคุณธรรมให้เข้มแข็ง โดยพัฒนาให้มีความเพียบพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและ ความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล รอบคอบและระมัดระวัง ให้ความสำคัญ กับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ควบคู่กับการต่อยอดและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดการองค์ความรู้ทุกด้านตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสร้าง ความมั่นคงในชีวิตแก่คนทั้งประเทศ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านหนอง สนมคอนคิ้ว ในรอบที่ 2 ผลการประเมินโดยระบุคุณลักษณะด้านผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่อ อาชีพสุจริต โดยมีมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้คือ 7.1 ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้ 7.3 ผู้เรียนมี ความรู้สึที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ โรงเรียนบ้านหนอง สนมคอนคิ้วมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน) มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการศึกษา ด้านผู้เรียนระดับ

ประถมศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาด้านกระบวนการทำงานของนักเรียน การสื่อความให้กับผู้เรียนอย่างหลากหลาย และต่อเนื่องให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกในเชิงวิชาการ เช่น การตั้งประเด็น การตั้งคำถาม และการตอบคำถาม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550)

จากการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นว่า โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนคือ มีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานด้านผู้เรียน โดยเฉพาะด้านกระบวนการทำงานของผู้เรียนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในอนาคต โรงเรียนได้พยายามพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนเสมอมา ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสื่อและนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้สอน การปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน การสอนโดยใช้วิทยากรภายนอก หรือการจัดอบรมครูผู้สอนเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน แต่ผลที่ออกมายังไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควร ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มานาน มีความตระหนักถึงปัญหานี้ และได้วิเคราะห์หาสาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าว พอสรุปได้ว่า น่าจะเกิดจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการทำงานของนักเรียนยังไม่ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการการจัดการความรู้ เพื่อจะได้นำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยมีความเชื่อว่าการจัดการความรู้สามารถพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนได้

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นไปโดยใช้การจัดการความรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนโดยใช้การจัดการความรู้ มีกระบวนการอย่างไร
2. การจัดการความรู้สามารถพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการในการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนโดยใช้การจัดการความรู้

2. เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน โดยใช้การจัดการความรู้

3. เพื่อสังเคราะห์ให้ได้กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบวนการในการทำงานของนักเรียน โดยใช้การจัดการความรู้ ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 23 คน
2. ครูโรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 17 คน
3. ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 23 คน
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากหมู่บ้านในสังกัดโรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว จำนวน 6 คน
5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว จำนวน 12 คน

กรอบเนื้อหา

ในการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน โดยใช้การจัดการความรู้ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว มาตรฐาน ง 1.2 มีทักษะกระบวนการทำงาน การจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน

ระยะเวลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

สถานที่วิจัย โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กระบวนการทำงานของนักเรียน หมายถึง การที่นักเรียนลงมือทำงานได้อย่างมีกระบวนการ โดยมีการวิเคราะห์งาน การวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผลงานของตนเอง โดยเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่ม
2. การพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน หมายถึงวิธีการในการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน โดยใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาให้นักเรียนสามารถทำงานได้อย่างมีกระบวนการ คือมีการวิเคราะห์งาน การวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผลงานของตนเอง โดยใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐาน ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นการสังเกต การสาธิต และการปฏิบัติ เพื่อมุ่งพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน โดยเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่ม
3. การจัดการความรู้ หมายถึงกระบวนการเพื่อค้นหาความรู้และดึงความรู้ฝังลึกของบุคคลออกมาใช้งานสำหรับสร้างคุณค่าเพิ่มในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านฐานการเรียนรู้ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีกรอบการจัดการความรู้ตามแนวคิดของ โนนากะ และทาเคอุชิ คือการถอดความรู้อฝังลึก การสกัดขุมความรู้ การสังเคราะห์ แก่นความรู้ การทบทวนบทเรียนหลังการปฏิบัติและการถอดบทเรียน
4. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยเน้นกระบวนการทำงาน
5. นักเรียน หมายถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 23 คน ที่ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการทำงาน
6. ครู หมายถึง ข้าราชการครู โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 17 คน 2552 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการทำงานให้กับผู้เรียน
7. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึงผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 23 คน ที่มุ่งเน้นในการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน

8. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงบุคคลในเขตบริการของโรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการทำอาหารพื้นบ้าน ที่ได้สั่งสมความรู้ และประสบการณ์ ในการทำอาหารพื้นบ้านมานานจนเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล ซึ่ง เป็นที่ยอมรับจากบุคคลทั่วไป และยังเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนได้

9. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่มุ่งเน้นในการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้กระบวนการในการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียน
2. นักเรียนมีกระบวนการทำงานที่ดี โดยมีการวิเคราะห์งาน การวางแผนการทำงาน การปฏิบัติงานตามแผน และการประเมินผลงานของตนเอง และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้
3. ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการทำงานของนักเรียนได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ และสถานที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับบริบทของโรงเรียนบ้านหนองสนมคอนตัว